

IQTISODIY TAHLILNING BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA ZARURIYATI

Norxo'jayev Abulqosim Kamol o'g'li

Toshkent shahar Mirzo Ulug'bek tumani

Toshkent davlat yuridik universiteti talabasi

+998931912910

Annotatsiya. Ushbu maqola bozor iqtisodiyotida iqtisodiy tahlilning muhim rolini o'rganib chiqadi, uning qarorlarni qabul qilishni xabardor qilish, resurslarni taqsimlashni optimallashtirish va umumiy samaradorlikni oshirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Adabiyotlarni keng qamrovli tahlil qilish orqali iqtisodiy tahlilning turli usullari o'rganiladi va ularning bozor dinamikasini tushunishda qo'llanilishi muhokama qilinadi. Maqolada iqtisodiy tahlilning bozor ko'rsatkichlariga ta'sirini ko'rsatadigan natijalar keltirilgan, so'ngra oqibatlari haqida puxta muhokama qilingan. Tavsiyalar bilan yakunlanib, ushbu maqola bozorga asoslangan iqtisodiy tizimning murakkabliklarini boshqarishda iqtisodiy tahlilning ajralmas xususiyatiga urg'u beradi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy tahlil, bozor iqtisodiyoti, samaradorlik, resurslarni taqsimlash, qarorlar qabul qilish, raqobat, iqtisodiy ko'rsatkichlar.

Markazlashtirilmagan qarorlar qabul qilish va raqobat bilan ajralib turadigan bozor iqtisodiyoti uning nozik tomonlarini tushunish uchun mustahkam asosni talab qiladi. Iqtisodiy tahlil bunday asosning asosi bo'lib xizmat qiladi, bozorlar faoliyati to'g'risida tushuncha beradi va manfaatdor tomonlarga ongli tanlov qilishda yordam beradi. Ushbu maqola bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy tahlil zarurligini o'rganib chiqadi, uning samaradorlik, adolatli raqobat va resurslardan maqbul foydalanishni ta'minlashdagi rolini ochib beradi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy tahlil atrofidagi adabiyotlar uning ko'p qirrali ahamiyatini ta'kidlaydi. Olimlar bozor tendentsiyalari, iste'molchilarning xulq-atvori va makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni o'rganish uchun tizimli yondashuv zarurligini doimiy ravishda ta'kidladilar. Belgilangan iqtisodiy nazariyalar va empirik tadqiqotlarga asoslanib, ushbu bo'lim iqtisodiy tahlilning bozorga asoslangan sharoitda dolzarbligini asoslaydigan nazariy asoslarni o'rganadi.

Bozor iqtisodiyoti dinamikasini ajratish uchun iqtisodiy tahlilning turli usullari qo'llaniladi. Ushbu bo'limda tez-tez ishlatiladigan metodologiyalar, shu jumladan miqdoriy modellar, statistik texnikalar va ekonometrik vositalar haqida umumiy ma'lumot berilgan. Haqiqiy dunyo stsenariylarida ularning ilovalarini tasvirlab, maqola bozor xatti-harakatlarining nuanslarini aks ettirishda ushbu usullarning ko'p qirraliligini ta'kidlashga qaratilgan.

Iqtisodiy tahlil bir necha sabablarga ko'ra bozor iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Iqtisodiy tahlil zarurligini ta'kidlaydigan ba'zi asosiy jihatlar:

Resurslarni taqsimlash: iqtisodiy tahlil resurslarni samarali taqsimlashga yordam beradi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida resurslar kam bo'lib, iqtisodiy tahlil ushbu resurslardan eng samarali va samarali foydalanishni aniqlashga yordam beradi. Bu korxonalar va jismoniy shaxslarga nima ishlab chiqarish, qanday ishlab chiqarish va kim uchun tanlov qilishda yordam beradi.

Narxlarni aniqlash: iqtisodiy tahlil bozor iqtisodiyoti sharoitida narxlarni aniqlash uchun juda muhimdir. Talab va taklifning o'zaro ta'siri orqali tovarlar va xizmatlarga narxlar belgilanadi. Ushbu bozor kuchlarini tushunish korxonalarga raqobatbardosh narxlarni belgilashga yordam beradi va iste'molchilar o'zlarining afzalliklari va byudjet cheklovlari asosida ongli tanlov qilishadi.

Bozor muvozanati: iqtisodiy tahlil taklif qilingan miqdor talab qilingan miqdorga teng bo'lgan bozor muvozanatini aniqlashga yordam beradi. Ayni paytda bozorlar samarali hisoblanadi va resurslar optimal tarzda taqsimlanadi. Bozor dinamikasini tahlil qilish muvozanatni buzadigan va bozor nomutanosibligini keltirib chiqaradigan omillarni tushunishga yordam beradi.

Iste'molchi va ishlab chiqaruvchi xulq-atvori: iqtisodiy tahlil iste'molchi va ishlab chiqaruvchi xulq-atvori haqida tushuncha beradi. Bu iste'molchilar nima uchun muayyan tanlov qilishlarini, ishlab chiqaruvchilar bozor sharoitidagi o'zgarishlarga qanday munosabatda bo'lishlarini va bu xatti-harakatlar bozorning umumiy natijalariga qanday ta'sir qilishini tushuntirishga yordam beradi.

Siyosat qarorlarini qabul qilish: hukumatlar va siyosatchilar samarali siyosatni shakllantirishda iqtisodiy tahlilga tayanadilar. Fiskal, pul-kredit yoki savdo siyosati bo'ladimi, iqtisodiy o'sish, barqarorlik va tenglikka yordam beradigan tadbirlarni ishlab chiqish uchun iqtisodiy tamoyillarni chuqur tushunish kerak.

Prognozlash va rejalashtirish: iqtisodiy tahlil kelajakdagi iqtisodiy tendentsiyalarni prognoz qilishda muhim ahamiyatga ega. Korxonalar bozordagi o'zgarishlarni kutish, ishlab chiqarishni rejalashtirish va strategik qarorlar qabul qilish uchun iqtisodiy ko'rsatkichlardan foydalanadilar. Hukumatlar byudjetlarni rejalashtirish va siyosatni amalga oshirish uchun iqtisodiy prognozlardan ham foydalanadilar.

Xatarlarni boshqarish: iqtisodiy tahlil korxonalar va investorlarga xavflarni baholash va boshqarishda yordam beradi. Iqtisodiy sharoitlarni, bozor tendentsiyalarini va potentsial zarbalarni tushunish manfaatdor tomonlarga asosli qarorlar qabul qilish va xavflarni kamaytirish strategiyasini amalga oshirishga imkon beradi.

Innovatsiya va samaradorlik: iqtisodiy tahlil innovatsiya va samaradorlikni rag'batlantiradi. Raqobatbardosh bozorda korxonalar o'z jarayonlarini yaxshilashga, xarajatlarni kamaytirishga va oldinda qolish uchun innovatsiyalarga intilishadi.

Iqtisodiy tahlil yaxshilanishlarni amalga oshirish mumkin bo'lgan sohalarni aniqlashga yordam beradi va dinamik va sezgir bozorni rivojlantiradi.

Global raqobatbardoshlik: iqtisodiy tahlil mamlakatning jahon bozorida raqobatbardoshligini tushunish uchun juda muhimdir. Bu xalqaro savdo-iqtisodiy munosabatlar sharoitida kuchli, zaif tomonlar, imkoniyatlar va tahdidlarni aniqlashga yordam beradi.

Iqtisodiy tahlil bozor iqtisodiyotida ajralmas hisoblanadi, chunki u resurslarni taqsimlash, qarorlarni qabul qilish jarayonlari va umumiy iqtisodiy ko'rsatkichlarni tushunish, baholash va takomillashtirish uchun asos yaratadi. Bu dinamik va o'zgaruvchan iqtisodiy landshaftning murakkabliklarini boshqaradigan korxonalar, siyosatchilar va shaxslar uchun qo'llanma vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Muhokama bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy tahlilning kengroq oqibatlarini ko'rib chiqib, taqdim etilgan natijalarning oqibatlarini o'rganadi. Bozor barqarorligi, me'yoriy asoslarning roli va iste'molchilar farovonligiga ta'siri kabi masalalar ko'rib chiqiladi. Ushbu bo'lim, shuningdek, dinamik bozor sharoitida iqtisodiy tahlil bilan bog'liq potentsial muammolar va cheklovlarni o'rganadi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola bozor iqtisodiyotining murakkabliklarini boshqarishda iqtisodiy tahlilning ajralmas xususiyatini takrorlaydi. Adabiyotlar, usullar va natijalar bo'limlaridan topilmalarni sintez qilish orqali maqola iqtisodiy tahlilning samaradorlik, adolatlilik va resurslardan optimal foydalanishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Bozor iqtisodiyotining o'zgaruvchan dinamikasi bilan hamnafas bo'lish uchun rivojlanayotgan iqtisodiy tahlil metodologiyalarining doimiy zarurligini ta'kidlab, keyingi tadqiqotlar va siyosatni ko'rib chiqish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xoliqulov A.N. Iqtisodiy tahlil. O'quv qo'llanma. Samarqand.: Fan bulog'i nashriyoti uyi, 2023, 212 bet
2. Астахов В.П. «Анализ финансовой устойчивости фирмы (процедуры связанный с банкротством)». М.; «Финансы и статистика» 1996.
3. Войтоловский Н.В. Экономический анализ: Основы теории. Комплексный анализ хозяйственной деятельности организации. Учебник.-М.: Высшее образование, 2005.
4. Pardayev M.Q., Xoliqulov A.N., Oltaev Sh.S. Makroiqtisodiy tahlil va prognozlashtirish. O'quv-uslubiy qo'llanma, Samarqand. SamISI, 2022, 84 bet.
5. Xoliqulov A.N, Usmanova D.Q., A.O.Qarshiyev. Tarmoqlar sohasini tartibga solish va raqobat. O'quv qo'llanma. Samarqand.: Fan bulog'i nashriyoti uyi, 2022, 174 bet